

ที่ ทส 0305/ 588

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
92 ซอยพหลโยธิน 7 ถนนพหลโยธิน
เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

19 มีนาคม 2550

เรื่อง สถานการณ์คุณภาพน้ำทั่วประเทศและการดำเนินงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กรณีปลาดายในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณจังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

20 มี.ค. 2550
จัดเข้าวาระ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำทั่วประเทศเป็นประจำทุกปี ทั้งในช่วงฤดูฝนและช่วงฤดูแล้ง รวมทั้งในช่วงเกิดเหตุปลาดายในแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2550 ได้ติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่องทุกวัน ติดตามการเคลื่อนตัวของมวลน้ำเสีย เพื่อแจ้งเตือนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน และร่วมกับจังหวัดอ่างทองและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตรวจหาสาเหตุของคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมและทำให้ปลาดาย ตลอดจนสนับสนุนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในการใช้เรือเติมอากาศและฉีดพ่นเชื้อจุลินทรีย์ลงในมวลน้ำเสีย เพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำให้ดีขึ้น โดยสรุปได้ ดังนี้

1. คุณภาพน้ำปี 2549

การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำปี 2549 ในแม่น้ำสายสำคัญ 48 สาย และแหล่งน้ำนิ่ง 4 แหล่ง (กว๊านพะเยา บึงบอระเพ็ด หนองหาน และทะเลสาบสงขลา) โดยประเมินจากมาตรฐานคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินร่วมกับดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป พบว่าคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี พอใช้ เสื่อมโทรมและเสื่อมโทรมมากคิดเป็นร้อยละ 21 53 23 และ 3 ตามลำดับ จากการเปรียบเทียบคุณภาพน้ำ 3 ปีย้อนหลัง ตั้งแต่ปี 2547 - 2549 พบว่าคุณภาพน้ำที่อยู่ในเกณฑ์ดีและเสื่อมโทรมมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่คุณภาพน้ำที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนคุณภาพน้ำในเกณฑ์เสื่อมโทรมมากค่อนข้างคงที่ แหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมาก คือ แม่น้ำท่าจีนตอนล่างตั้งแต่อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาครถึงอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และแม่น้ำลำตะคองตอนล่าง บริเวณอำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา พารามิเตอร์ที่บ่งชี้ถึงคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม และเสื่อมโทรมมาก จากการคำนวณเป็นค่าร้อยละของสถานีตรวจวัดทั้งหมด พบว่าเกิดจาก ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ ร้อยละ 29 ค่าออกซิเจนละลายต่ำ ร้อยละ 20 การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์มร้อยละ 19 การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด ร้อยละ 16 และค่าแอมโมเนีย ร้อยละ 16 โดยสามารถสรุปเป็นรายการได้ดังนี้

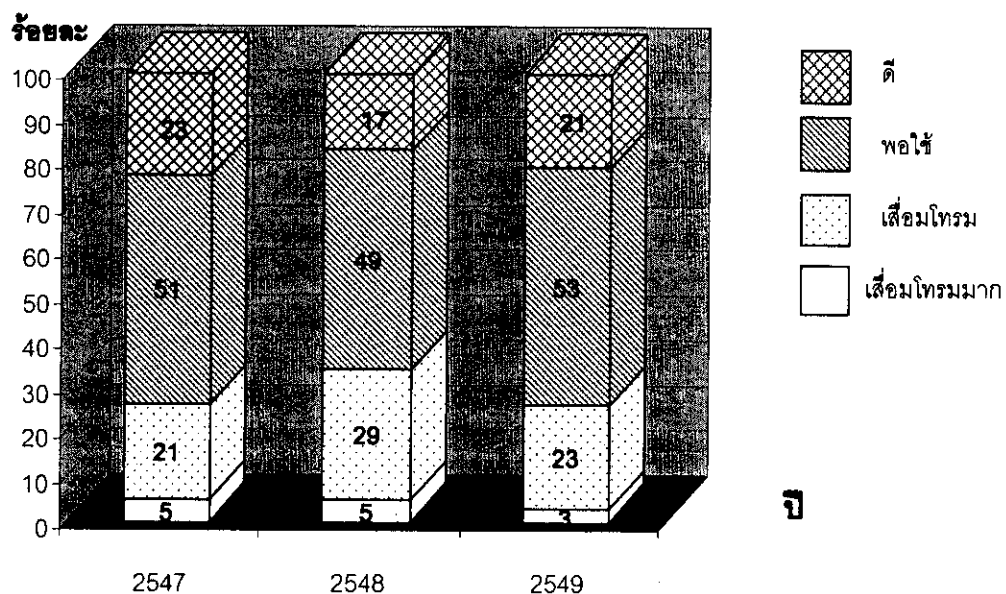
1.1 ภาคเหนือ แหล่งน้ำส่วนใหญ่คงที่ เมื่อเทียบกับปี 2548 พบว่า แหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำดีขึ้นคือ แม่น้ำแม่จาง จากระดับพอใช้เป็นดี แหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำลดลง คือ แม่น้ำน่าน จากระดับพอใช้ เป็นเสื่อมโทรม เนื่องจากปริมาณความสกปรกในรูปสารอินทรีย์โดยรวมสูง ทั้งนี้ แม่น้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม เกิดจากค่าความสกปรกในรูปสารอินทรีย์สูงเป็นปัญหาสำคัญ นอกจากนี้ ในช่วงฤดูฝนทุกแหล่งน้ำ ยกเว้นกว๊านพะเยาและบึงบอระเพ็ด จะมีความขุ่นสูงมากกว่า 100 หน่วย (ข้อเสนอแนะจากกรมประมง ความขุ่นในแหล่งน้ำไม่ควรเกิน 100 หน่วย เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำจืด) ค่าคุณภาพน้ำที่สำคัญ คือ ค่าออกซิเจนละลายน้ำ มีค่าอยู่ในช่วง 1.4 – 13.9 มิลลิกรัมต่อลิตร ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ มีค่าอยู่ในช่วง 0.1 – 9.3 มิลลิกรัมต่อลิตร แบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม มีค่าอยู่ในช่วง 2 – 240,000 หน่วย

1.2 ภาคกลาง แหล่งน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม เมื่อเทียบกับปี 2548 พบว่า แม่น้ำโดยรวมดีขึ้น ได้แก่ แม่น้ำแควใหญ่ จากระดับพอใช้เป็นดี แม่น้ำกุยบุรี จากระดับเสื่อมโทรมเป็นพอใช้ และเจ้าพระยาตอนล่าง จากระดับเสื่อมโทรมมากเป็นเสื่อมโทรม ทั้งนี้ บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน (ตั้งแต่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาถึงจังหวัดนครสวรรค์) คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ (มีค่าออกซิเจนละลายน้ำในช่วง 4 - 6 มิลลิกรัมต่อลิตร) แหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำลดลงคือ แม่น้ำน้อยสะแกกรัง ปรานบุรี จากระดับพอใช้เป็นเสื่อมโทรม เนื่องจากค่าออกซิเจนละลายโดยรวมลดลง และความสกปรกในรูปบีโอดีสูงขึ้น แม่น้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก คือ ท่าจีนตอนล่าง เนื่องจากมีค่าออกซิเจนละลายน้ำต่ำ ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ แบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม และค่าแอมโมเนียสูง ค่าคุณภาพน้ำที่สำคัญ คือ ค่าออกซิเจนละลาย มีค่าอยู่ในช่วง 0.1 – 9.1 มิลลิกรัมต่อลิตร ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ มีค่าอยู่ในช่วง 0.1 – 7.9 มิลลิกรัมต่อลิตร แบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม มีค่าอยู่ในช่วง 2 – 170,000 หน่วย

1.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แหล่งน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ เมื่อเทียบกับปี 2548 พบว่า แม่น้ำโดยรวมดีขึ้น คือ ปี 2549 ไม่พบแม่น้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม เนื่องจากขยับขึ้นมาเป็นพอใช้ ได้แก่ แม่น้ำลำชี และลำตะคองตอนบน แหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำลดลง คือ แม่น้ำสงคราม และลำปาว จากระดับดีเป็นพอใช้ เนื่องจากค่าออกซิเจนละลายน้ำโดยรวมลดลง แม่น้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมากคือ ลำตะคอง ตอนล่าง เนื่องจากค่าแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม และความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ ยังเป็นปัญหาสำคัญในชุมชนหนาแน่น นอกจากนี้ แม่น้ำเสียว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีค่าความเค็มสูงกว่าค่าปกติ (เฉลี่ย 2.3 ppt) ของแหล่งน้ำจืดที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลทั่วไป โดยเกิดจากแหล่งเกลือใต้ดินตามธรรมชาติ ค่าคุณภาพน้ำที่สำคัญ คือ ค่าออกซิเจนละลาย มีค่าอยู่ในช่วง 0.7 – 11.7 มิลลิกรัมต่อลิตร ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ มีค่าอยู่ในช่วง 0.3 – 7.9 มิลลิกรัมต่อลิตร แบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม มีค่าอยู่ในช่วง 2 – 1,700,000 หน่วย

1.4 ภาคตะวันออก แหล่งน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ เมื่อเทียบกับปี 2548 พบว่า แม่น้ำโดยรวมดีขึ้น คือ ปี 2549 ไม่พบแม่น้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม เนื่องจากขยับขึ้นมาเป็นพอใช้ ได้แก่ แม่น้ำบางปะกง นครนายก ปราจีนบุรี และแม่น้ำระยอง ทั้งนี้ ค่าแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มในชุมชนเมือง และการรุกรานของน้ำทะเลในช่วงฤดูแล้งยังเป็นปัญหาอยู่เสมอ ค่าคุณภาพน้ำที่สำคัญ คือ ค่าออกซิเจนละลายมีค่าอยู่ในช่วง 2.5 – 13.5 มิลลิกรัมต่อลิตร ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ มีค่าอยู่ในช่วง 0.1 – 6.3 มิลลิกรัมต่อลิตร แบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม มีค่าอยู่ในช่วง 20 – 160,000 หน่วย

รูปแสดงร้อยละคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินทั่วประเทศเปรียบเทียบปี 2547-2549

ตารางสรุปเกณฑ์คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินทั่วประเทศ ปี 2549

เกณฑ์ คุณภาพน้ำ	แหล่งน้ำผิวดินในภาคต่าง ๆ ของประเทศ					ร้อยละ ของ แหล่งน้ำ ทั้งหมด
	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคตะวันออก	ภาคใต้	
 ดี	กก อึง แม่จาง	แควใหญ่ แควน้อย เพชรบุรีตอนบน	หนองหาน อุ่ม	เวฬุ ประแสร์	ตาปีตอนบน สายบุรี ปัตตานี	21
 พอใช้	ปึง วัง ยม ลี	เจ้าพระยาตอนบน ท่าจีนตอนบน แม่กลอง ฤๅบุรี	เสียว ลำปาว มูล เลย พอง ชี ลำชี สงคราม ลำตะคองตอนบน	ตราด บางปะกง นครนายก ปราจีนบุรี จันทบุรี พังราด ระยอง	หลังสวน ตาปีตอนล่าง ตรัง ปากพนัง ทะเล น้อย ทะเลหลวง พุมดวง ชุมพร	53
 เสื่อมโทรม	น่าน กวง กว๊านพะเยา บึงบอระเพ็ด	ปราณบุรี น้อย ป่าสัก ลพบุรี สะแกกรัง เพชรบุรีตอนล่าง ท่าจีนตอนกลาง เจ้าพระยา	-	-	ทะเลสาบสงขลา	23
 เสื่อมโทรมมาก	-	ท่าจีนตอนล่าง	ลำตะคองตอนล่าง	-	-	3

1.5 ภาคใต้ แหล่งน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ ทุกแหล่งน้ำในปี 2549 เหมือนกับปี 2548 โดยมีแม่น้ำปัตตานีและสายบุรีเพิ่มเข้ามา โดยอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งนี้ แหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม คือ ทะเลสาบสงขลา โดยเฉพาะบริเวณปากคลองสำโรง มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก โดยมีค่าออกซิเจนละลายน้ำต่ำ ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ แบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม และค่าแอมโมเนียสูง ค่าคุณภาพน้ำที่สำคัญ คือ ค่าออกซิเจนละลายน้ำ มีค่าอยู่ในช่วง 0.0 – 9.8 มิลลิกรัมต่อลิตร ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ มีค่าอยู่ในช่วง 0.1 – 9.8 มิลลิกรัมต่อลิตร แบคทีเรียกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม มีค่าอยู่ในช่วง 2 – 240,000 หน่วย

2. คุณภาพน้ำในฤดูแล้งปี 2549

การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำปี 2549 ในแม่น้ำสายสำคัญ 48 สาย และแหล่งน้ำนิ่ง 4 แหล่ง (กว๊านพะเยา บึงบอระเพ็ด หนองหาน และทะเลสาบสงขลา) โดยประเมินจากมาตรฐานคุณภาพน้ำ แหล่งน้ำผิวดินร่วมกับดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป พบว่าคุณภาพน้ำโดยเฉลี่ยในฤดูแล้งปี 2549 (ม.ค.-มิ.ย.) อยู่ในเกณฑ์ดี พอใช้ เสื่อมโทรม และเสื่อมโทรมมาก คิดเป็นร้อยละ 25 53 17 และ 5 ตามลำดับ จากการเปรียบเทียบกับคุณภาพน้ำในฤดูแล้งและคุณภาพน้ำเฉลี่ยตลอดทั้งปี พบว่า โดยรวมคุณภาพน้ำทั่วประเทศในฤดูแล้งมีคุณภาพดีกว่าค่าเฉลี่ยตลอดทั้งปี โดยแหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำเฉลี่ยตลอดปีดีขึ้นมี 5 แหล่ง และแหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำเฉลี่ยตลอดปีเสื่อมโทรมลงมี 9 แห่ง เป็นที่สังเกตว่า แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ตั้งแต่บริเวณพระสมุทรเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ถึง สะพานพระรามหก อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ที่มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมากในฤดูแล้งแต่จะกลับมามีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมหากประเมินจากคุณภาพน้ำตลอดทั้งปี โดยสามารถสรุปเป็นรายภาคได้ดังนี้

2.1 ภาคเหนือ แหล่งน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดีและพอใช้ ปัญหาคุณภาพน้ำที่สำคัญคือการปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดและฟิคอลโคลิฟอร์มในชุมชนเมือง โดยเฉพาะในชุมชนหนาแน่นที่อยู่ริมแม่น้ำ คุณภาพน้ำบางตัว คือ ค่าออกซิเจนละลายน้ำ และความสกปรกในรูปบีโอดี มีปัญหาในบางบริเวณดังกล่าวข้างต้น สังเกตว่าช่วงฤดูฝนทุกแม่น้ำมีความขุ่นสูง เนื่องจากการชะล้างหน้าดินจากกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ค่าคุณภาพน้ำที่สำคัญ คือ ค่าออกซิเจนละลายน้ำ มีค่าอยู่ในช่วง 5.6 – 7.7 มิลลิกรัมต่อลิตร ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ มีค่าอยู่ในช่วง 0.9 – 2.7 มิลลิกรัมต่อลิตร แบคทีเรียกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม มีค่าอยู่ในช่วง 40 – 7,700 หน่วย

2.2 ภาคกลาง แหล่งน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้และเสื่อมโทรม โดยแม่น้ำท่าจีน ตอนล่างและเจ้าพระยาตอนล่าง อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก เนื่องจากการปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์ม แอมโมเนียสูง และออกซิเจนละลายต่ำ ทั้งนี้ บริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน (ตั้งแต่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาถึงจังหวัดนครสวรรค์) คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ (มีค่าออกซิเจนละลายในช่วง 4-6 มิลลิกรัมต่อลิตร) ปัญหาคุณภาพน้ำที่สำคัญของแหล่งน้ำภาคกลางคือ การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดและฟิคอลโคลิฟอร์ม ออกซิเจนละลาย และแอมโมเนีย แหล่งน้ำที่คุณภาพน้ำดี คือ

แควใหญ่และแควน้อย ค่าคุณภาพน้ำที่สำคัญ คือ ค่าออกซิเจนละลาย มีค่าอยู่ในช่วง 1.9 – 6.5 มิลลิกรัมต่อลิตร ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ มีค่าอยู่ในช่วง 0.6 – 3.7 มิลลิกรัมต่อลิตร แบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม มีค่าอยู่ในช่วง 150 – 14,600 หน่วย

2.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แหล่งน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดีและพอใช้ โดยตลอดหลายปีที่ผ่านมา มีเพียงแม่น้ำลำตะคองตอนล่าง อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก ปัญหาคุณภาพน้ำที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์มในพื้นที่ชุมชนหนาแน่น ค่าคุณภาพน้ำที่สำคัญ คือ ค่าออกซิเจนละลาย มีค่าอยู่ในช่วง 3.7 – 10.0 มิลลิกรัมต่อลิตร ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ มีค่าอยู่ในช่วง 0.7 – 5.6 มิลลิกรัมต่อลิตร แบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม มีค่าอยู่ในช่วง 15 – 15,000 หน่วย

2.4 ภาคตะวันออก แหล่งน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี และพอใช้ ปัญหาคุณภาพน้ำที่สำคัญคือ การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดและฟีคอลโคลิฟอร์มในพื้นที่ชุมชนหนาแน่น และการรุกตัวของน้ำทะเลในช่วงฤดูแล้ง ค่าคุณภาพน้ำที่สำคัญ คือ ค่าออกซิเจนละลายน้ำ มีค่าอยู่ในช่วง 2.6 – 6.5 มิลลิกรัมต่อลิตร ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ มีค่าอยู่ในช่วง 0.7 – 2.5 มิลลิกรัมต่อลิตร แบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม มีค่าอยู่ในช่วง 100 – 19,000 หน่วย

2.5 ภาคใต้ แหล่งน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ ปัญหาคุณภาพน้ำที่สำคัญของภาคใต้คือ การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม ในพื้นที่ชุมชนหนาแน่น สังเกตพบว่ามีค่าแอมโมเนียเกือบทุกแหล่งน้ำมีค่าเกินมาตรฐานที่กำหนด บริเวณที่เป็นปัญหายู่อสมคือ ทะเลสาบสงขลา บริเวณปากคลองสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ค่าคุณภาพน้ำที่สำคัญ คือ ค่าออกซิเจนละลายน้ำ มีค่าอยู่ในช่วง 3.8 – 7.9 มิลลิกรัมต่อลิตร ความสกปรกในรูปสารอินทรีย์มีค่าอยู่ในช่วง 0.6 – 3.2 มิลลิกรัมต่อลิตร แบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์มมีค่าอยู่ในช่วง 70 – 9,400 หน่วย

3. การตรวจวัดคุณภาพน้ำอัตโนมัติ

3.1 สถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำอัตโนมัติ

กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำอัตโนมัติในแม่น้ำสายหลักจำนวน 14 แห่งทั่วประเทศ ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน แม่กลอง บางปะกง ปราณบุรี นครนายก ป่าสัก มูล ชี พอง เป็นต้น เพื่อเป็นการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำแบบรายวัน โดยสามารถประมวลผลและเผยแพร่ข้อมูลคุณภาพน้ำประจำวันผ่านทางเว็บไซต์ของกรมควบคุมมลพิษ

3.2 สถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำเพื่อการเตือนภัย

กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำอัตโนมัติ ให้สามารถตรวจวัดคุณภาพน้ำแบบออนไลน์ และเชื่อมโยงข้อมูลกับสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำอัตโนมัติ โดยสามารถส่งข้อมูลผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบผลได้ตลอด 24 ชั่วโมง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเตือนภัยคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำต่าง ๆ เมื่อคุณภาพน้ำผิดปกติ โดยติดตั้งเพิ่มเติมในแม่น้ำสายหลักในภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน แม่กลอง บางปะกง ปราณบุรี

นครนายก ปาสัก มูล ชี พอง เป็นต้น ปัจจุบันในปี 2550 ได้ติดตั้งสถานีคุณภาพน้ำอัตโนมัติไปแล้วที่แม่น้ำพอง จำนวน 4 สถานี และจะดำเนินการติดตั้งเพิ่มเติมอีกจำนวน 4 สถานี ที่แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำปราจีนบุรี และแม่น้ำนครนายก และในอนาคตจะติดตั้งให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

4. การติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ

4.1 การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำตามปกติ

กรมควบคุมมลพิษได้ร่วมกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคเพื่อติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินทั่วประเทศ รวมแม่น้ำสายหลัก 44 แห่ง และแหล่งน้ำนิ่ง 4 แห่ง รวมสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำทั้งสิ้น 483 สถานี สำหรับแม่น้ำสายหลักจะติดตามตรวจสอบ 4 ครั้งต่อปี และแม่น้ำสายย่อยและคลองสาขา จะติดตามตรวจสอบ 3 ครั้งต่อปี

4.2 การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในกรณีฉุกเฉิน

กรมควบคุมมลพิษ จะทำการตรวจวัดคุณภาพน้ำโดยทีมเฉพาะกิจ ซึ่งจะทำให้การเก็บตัวอย่างน้ำ เพื่อตรวจวัดคุณภาพน้ำทั้งในภาคสนาม และส่งตรวจวิเคราะห์ยังห้องปฏิบัติการ รวมทั้งการติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำอัตโนมัติ (สถานีชั่วคราว) เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่องตลอด 24 ชั่วโมง และแจ้งเตือนภัยคุณภาพน้ำให้กับผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อไป

5. กรณีปลาตายในแม่น้ำเจ้าพระยา ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่องทุกวัน ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ปลาตาย เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2550 สรุปได้ดังนี้

5.1 ในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ปลาตาย ปริมาณน้ำที่ปล่อยลงมาจากเขื่อนเจ้าพระยา ประมาณ 60 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ต่อมาเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2550 กรมชลประทานได้ระบายน้ำเพิ่มขึ้นอีก 20 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที รวมเป็น 80 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที และยังได้ระบายน้ำจากเขื่อนพระรามหก 10 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที และเพิ่มการระบายน้ำจากแม่น้ำน้อย บริเวณอำเภอบางไทร อีกจำนวน 10 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที โดยคาดว่าจะสามารถเจือจางน้ำและไล่ปลาเสียลงไปได้ทางท้ายน้ำให้เร็วขึ้น เพื่อจะบรรเทาผลกระทบจากคุณภาพน้ำต่ำในช่วงเวลาดังกล่าว

5.2 มวลน้ำเสีย (มวลน้ำที่มีค่าออกซิเจนละลายน้ำต่ำกว่า 1.0 มิลลิกรัมต่อลิตร ซึ่งปลาหรือสิ่งมีชีวิตไม่สามารถอาศัยอยู่ได้) ขนาดของมวลน้ำเสียได้ลดลงจากเดิม 6 กิโลเมตร เป็น 3 - 4 กิโลเมตร (เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2550) และได้เคลื่อนตัวลงมาทางท้ายน้ำในอัตราที่ค่อนข้างช้า โดยคาดว่ามวลน้ำเสียดังกล่าว จะเคลื่อนตัวลงมาถึงอำเภอสามโคก และอำเภอสำแลง จังหวัดปทุมธานี ประมาณวันที่ 20 มีนาคม 2550 และถึงจังหวัดนนทบุรี บริเวณสะพานพระราม 6 ประมาณวันที่ 23 มีนาคม 2550 และสะพานกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประมาณวันที่ 24 มีนาคม 2550 ทั้งนี้ ความเร็วของการเคลื่อนตัวของมวลน้ำขึ้นอยู่กับปริมาณการระบายน้ำของกรมชลประทานและอิทธิพลของน้ำขึ้นน้ำลง ที่อาจทำให้การเคลื่อนของมวลน้ำชะลอตัวหรือเร็วขึ้นได้

5.3 การติดตามคุณภาพน้ำล่าสุด เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2550 สรุปได้ดังนี้

(1) คุณภาพน้ำบริเวณเหนือจุดเรือบรรทุกน้ำตาลทรายดิบล่ม ที่ตำบลโพสะ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ลงมาถึงบริเวณอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร คุณภาพน้ำเริ่มฟื้นตัว จัดอยู่ในเกณฑ์ดี มีค่าออกซิเจนละลายในน้ำประมาณ 6.0 – 7.2 มิลลิกรัมต่อลิตร

(2) คุณภาพน้ำบริเวณที่มวลน้ำเสียเคลื่อนมาถึงบริเวณศูนย์ศิลปาชีพบางไทร อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีแนวโน้มดีขึ้น โดยเพิ่มขึ้นจากเดิม 0.8 มิลลิกรัมต่อลิตร เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2550 เป็น 3.1 - 3.7 มิลลิกรัมต่อลิตร ในวันที่ 19 มีนาคม 2550 เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้จัดหาเรือจำนวน 3 ลำ ใช้ส่งเรือติดตามมวลน้ำเสีย เพื่อเติมอากาศและฉีดสเปรย์เชื้อจุลินทรีย์ ทำให้ปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 15 - 16 มีนาคม 2550 ที่บริเวณอำเภอบางปะอิน และในวันที่ 17 - 18 มีนาคม 2550 ที่บริเวณอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ ปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำที่เพิ่มขึ้นภายหลังจากการเติมอากาศมีโอกาสที่จะลดลงได้อีก เนื่องจากมวลน้ำยังมีความสกปรกเหลือค้างอยู่ จึงจำเป็นต้องเติมอากาศอย่างต่อเนื่อง

(3) คุณภาพน้ำช่วงท้ายน้ำ (ช่วงที่มวลน้ำเสียยังเคลื่อนไปไม่ถึง) ตั้งแต่ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ลงไปถึง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร วัดค่าออกซิเจนละลายน้ำได้ในระดับปกติของลำน้ำบริเวณนี้ 3.8 – 4.3 มิลลิกรัมต่อลิตร ยังไม่ได้รับผลกระทบจากมวลน้ำเสีย

5.4 ผลการตรวจวัดค่าคุณภาพน้ำอื่น ๆ เช่น ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และค่าโลหะหนักต่างๆ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2550 พบว่า มีค่าค่อนข้างต่ำ และไม่เกินมาตรฐานคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน กล่าวคือ กรมควบคุมมลพิษได้ดำเนินการตรวจวัดคุณภาพน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณตั้งแต่อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ถึง อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง จากผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำของวันที่ 14 มีนาคม 2550 พบว่าผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำในแต่ละดัชนีคุณภาพน้ำซึ่งประกอบด้วย ปริมาณซีโอดี (14 - 22 มิลลิกรัมต่อลิตร) ปริมาณฟอสเฟตทั้งหมด (0.08 - 0.1 มิลลิกรัมต่อลิตร) สารประกอบไนไตรต์-ไนโตรเจน ($\text{NO}_2\text{-N}$) (น้อยกว่า 0.01 - 0.06 มิลลิกรัมต่อลิตร) สารประกอบไนเตรด-ไนโตรเจน ($\text{NO}_3\text{-N}$) (0.03 - 0.58 มิลลิกรัมต่อลิตร) สารประกอบแอมโมเนีย-ไนโตรเจน ($\text{NH}_3\text{-N}$) (น้อยกว่า 0.01 - 0.05 มิลลิกรัมต่อลิตร) และปริมาณโลหะหนัก (Cu, Cd, Cr, Pb, Mn, Ni, Zn, Fe และ As) ซึ่งในทุกจุดตรวจวัดมีค่าไม่เกินค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน และไม่พบปริมาณน้ำตาลทราย (ซูโครส) จากการตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำ

5.5 การประกาศแจ้งเตือนกรณีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม กรมควบคุมมลพิษได้ออกประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง แจ้งเตือนกรณีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมในแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการและเผยแพร่ต่อประชาชนต่อไป รวมทั้งแจ้งผ่านสื่อมวลชนต่างๆ และเผยแพร่ทางเว็บไซต์ www.pcd.go.th

5.6 ข้อเสนอแนะ

- (1) เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในกระชัง ควรเตรียมการหากได้รับการแจ้งเตือนคุณภาพน้ำ โดยเติมอากาศให้กับปลาในกระชังในช่วงเวลาที่มวลน้ำเสียเคลื่อนมาถึง จนกว่ามวลน้ำเสียจะเคลื่อนผ่านไป เพื่อบรรเทาปัญหา และให้ปลาสามารถอยู่รอดได้
- (2) การประสานส่วนภูมิภาค กรณีที่ต้องสูบน้ำเข้าโรงผลิตน้ำประปาในช่วงคุณภาพน้ำต่ำ ควรเตรียมการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปรับปรุงคุณภาพน้ำเป็นพิเศษ
- (3) จังหวัด หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามตรวจสอบเพื่อแจ้งเตือนภัยร่วมกัน
- (4) จังหวัดสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ และแจ้งเตือนการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมควบคุมมลพิษ

สำนักจัดการคุณภาพน้ำ

โทร. 0 2298 2266

โทรสาร 0 2298 2255